

4. Стоянова, Т., & Черненко, К. (2020). Особливості перекладу англійського гумору українською. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*, (31), 401–418.
5. Чайка М. *Жанр мок'юментарі: мистецтвознавчий аспект*. Молодь і ринок. 2019. № 12(167). URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.155574> (дата звернення: 04.10.2023).
6. Blynova I. A., Zernetska A. A. Humour as a variety of the comic category: criteria of differentiation, theories of realization and means of expression. "Scientific notes of V. I. vernadsky taurida national university", series: "philology. journalism". 2021. Vol. 2, no. 1. P. 35–43. URL: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.1-2/07> (date of access: 03.10.2023).
7. Harkavenko N. V., Doskach S. S. Congruence as an understanding of the emotional state of a person in the process of communication. *Habitus*. 2023. No. 45. P. 121–127. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.45.20> (date of access: 03.10.2023).
8. Honcharuk S., Levchenko O., Tsimokh N. Mockumentary genre as a cinematic phenomenon of the postmodern age. *Bulletin of kyiv national university of culture and arts. series in audiovisual art and production*. 2022. Vol. 5, no. 2. P. 181–188. URL: <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.2.2022.269523> (date of access: 04.10.2023).
9. Incongruence. *Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/incongruence> (date of access: 03.10.2023).
10. Savina Y. O. Incongruity as a cognitive mechanism of the comic and its rendering in ukrainian translations. *Lviv philological journal*. 2019. Vol. 5. P. 134–139. URL: <https://doi.org/10.32447/2663-340x-2019-5-23> (date of access: 03.10.2023).

ТРАНСПОЗИЦІЯ ЧАСТИН МОВИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНІХ ТА НАУКОВИХ ТЕКСТІВ

Яцюк Д. О.

гр. ФПАмз-22-1

Хмельницький національний університет

Наук. керівник – д.філол.н., професор Бойко Ю. П.

Перші спроби виділити частини мови відбувалися в давньогрецькій та римській філософії, і їхні дослідження стали фундаментальними для граматики англійської мови, суттєво вплинувши на її розвиток. Платон, аналізуючи частини мови, зосереджувався на мові як на «засобі вираження думок щодо навколишнього світу» [5, с. 39], внаслідок чого структура мови залишалася поза його увагою. Аристотель, спираючись на це розуміння мови, подальшими роботами аналізував, як сама думка передається через структуру мови. Це дало йому можливість виділити категорію слів, які ми тепер називаємо «зв'язуючими» словами (це такі одиниці, як сполучники, займенники та артиклі, які використовуються для об'єднання іменників і дієслів у реченні).

Не існує остаточної згоди щодо принципів класифікації лексичних одиниць або щодо того, які саме слова віднесені до різних категорій, та які шляхи заповнення цих класів можуть бути визначені. Частини мови представляють собою конкретні категорії слів, які розглядаються та класифікуються на практиці не з огляду на всі можливі характеристики, форми і значення кожного окремого слова, що входить у відповідний клас або частину мови. Вони визначаються на практиці, розглядаючи їхні особливості та інтерпретуючи їх у контексті та залежно від способу, яким вони функціонують. Розгляньмо речення: «Yes; I liked the looks of those two when I saw them at Mount Vernon» – «Так, вони обоє мені сподобалися тоді в Маут-Вернон» [3, с. 7], як ми бачимо, тут зображена саме заміни

складнопідрядного речення на просте, а також з'явився особовий займенник «вони» замість вказівного «those».

Лінгвісти використовують термін «транспозиція», коли мовний знак, не змінюючи свого семантичного значення, здатний змінити свою граматичну роль та взяти на себе функцію будь-якої лексичної категорії (наприклад, іменника, дієслова, прикметника або прислівника), до якої він зазвичай не належить. Інакше кажучи, транспозиція «вказує на здатність мовного знаку зберігати своє значення, але при цьому змінювати свою граматичну функцію, що може включати зміну лексичної категорії, до якої він відноситься» [2, с. 56].

У процесі функціональної транспозиції лексико-граматичні одиниці можуть зазнавати змін – вони можуть ставати більше схожими на лексичні або граматичні одиниці, переміщаючи своє категорійне значення до іншої категорії. Якщо вони потрапляють у новий синтаксичний контекст, це може призвести до змін в їхньому значенні відповідно до нового семантичного та синтаксичного контексту. Під час транспозиції лексико-граматичні одиниці отримують нове загальне значення і можуть починати використовуватися в межах інших категорій.

Теорія, що описує перетворення смислових конструкцій з однієї форми в іншу, зберігаючи загальну сутність інформації називається семантичною транспозицією. Цей процес може використовуватися для перетворення висловлювань, речень або текстів з одного структурного формату в інший, з метою кращого зрозуміння або виділення релевантної інформації. Наприклад, семантична транспозиція може використовуватися для перекладу з однієї мови на іншу, для виявлення аналогій або паралелей між різними текстами, а також для зміни синтаксичної структури речення з метою ефективнішого вираження думки. Використання семантичної транспозиції допомагає зберегти передавання сенсу, одночасно змінюючи форму висловлювання.

При перекладі з англійської мови на українську ми можемо виділити декілька головних видів трансформації вербалізації речення. У першому виді ми можемо спостерігати заміну складного іменного присудка на дієслівний присудок: «The British, or, perhaps, more accurately, the English, have been noted for their conservatism on constitutional matters» – «Британці, або, точніше, англійці, відомі своїм консерватизмом у питаннях конституції» [1, с. 183]. Як ми можемо зрозуміти, трансформація відбулася з дієслівного присудка «have been noted» на складний іменний «відомі». Інший вид здійснює заміну іменника на інфінітив: «In order for these plans to become a reality, there must be stability in the country» – «Для здійснення цих задумів у країні необхідна стабільність» [1, с. 184]. В. Карабан також виділяє транспозицію іменника на особову форму дієслова: «The ramified network of credit and financial institutions ensures that transactions between Ukrainian enterprises and their foreign partners are carried out easily.» – «Розгалужена система кредитнофінансових установ забезпечує оперативність розрахунків українських підприємств та їхніх зарубіжних партнерів» [2, с. 183]. Дане речення показує переклад, у якому іменник «оперативність» було замінено з особової форми дієслова «are carried out easily». Ще одним яскравим прикладом може слугувати речення «To ignore this can have only negative consequences.» – «Ігнорування цього може мати лише негативні наслідки.», у якому інфінітив перетворюється на іменник «To ignore» – «ігнорування» [1, с. 184]. Застосування цього виду вербалізації можливе при перекладі іменників та іменникових груп у ролі обставини мети, додатка, означення, підмета, іменної частини присудка, і особливо тоді, коли іменник поєднується з прийменниками «для» та «на». Також можлива заміна іменникової групи або прийменниково-іменникового словосполучення підрядним

реченням. При перекладі з англійської мови на українську ми можемо зробити заміну підрядним реченням супутньої обставини «As wages rise, so those exports will become uncompetitive» – «Із підвищенням заробітної плати такі експортні товари стають неконкурентоздатними» [1, с. 184].

У підсумку можемо зазначити, що словотворчий процес призводить до утворення нового лексичного слова, яке може бути аналогічним за своєю формою до вихідного слова або зазнає змін завдяки додаванню афіксів. Ця нова лексична одиниця виконує синтаксичні та семантичні функції, які характерні для іншого класу слів. Іншими словами, під транспозицією розуміють зміни в граматиці, морфології, синтаксисі та значенні слова, що призводять до появи нового слова з новими частиномовними характеристиками. Також важливо, що, завдяки цим процесам в мові, не виникають нові слова, а відбувається переміщення слова з одного класу в інший, з метою виконання функцій, характерних для цього нового класу слів, проте саме слово залишається представником свого вихідного класу.

Література:

1. *Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Ч.1. Вінниця: Нова книга, 2001. 271 с.*
2. *Ковбаско Ю. Г. Функціональна транспозиція: емпіричне дослідження локативно темпоральних прийменників, прислівників та сполучників в англійській мові IX–XXI століть: монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 788 с.*
3. *Крамар В.Б., Мельник Ю.П., Ємець О.В., Бурковська Л.Д.. та ін., 2007 «Практичний переклад з англійської мови», ХНУ, оригінал-макет, 2007.*
4. *Bialy A. Reflections of Verbal Syntax in Nominalization and Adjectivization. Poznań Studies in Contemporary Linguistics. 2008. № 44 (3). Pp. 284–301.*
5. *Keith A. The Western Classical Tradition in Linguistics. London : Equinox Publishing Ltd., 2009. 440 p.*